

Mart Kangro: kui inimene suudab enda üle naerda, siis talle ei löö võim pähe ja ta ei korralda terroriakte (8)

„Enam pole ühte tõe, millest lähtuda. See on andnud inimestele vabaduse, aga ka vastutuse selekteerida, mis on oluline ja mis mitte,“ ütleb lavastaja Mart Kangro **Katariina Libele**.

Katariina Libe

katariina.libe@perejakodu.ee

TEGELEB KOGU AEG SAMA TEEMAGA: Mart Kangro tunnistab, et tegeleb oma töödes läbivalt inimese naeruväärsuse pühitsemisega.

FOTO: VALLO KRUSER | EESTI EKSPRESS

Kuula artiklit 11 min

Lisa

TELLIJALE AVATUD

Kuidas publik on märtsis esietendunud „Inimese anatoomia“ vastu võtnud?

Üllatavalt hästi. Arvustusi tuli päris palju ja need on olnud siiani positiivsed. Arvasin, et tegin väga kodeeritud lavastuse, aga tuleb välja, et see on meeldinud ka mitte väga keerulise maitsega publikule.

Pean ütlema, et minule mõjus see lavastus kummalisel kombel rahustavalt.

Sa ei ole ainus. Paljud on öelnud, et ta on sümfooniline. Eile sain sõnumi, et see on üks minu elujaatavamaid lavastusi. Ma loodan, et ta on heas mõttes absurdne ja koomiline, siiski osutades mingitele teemadele, mis ühiskonnas praegu on üleval.

Ütlesid ühes intervjuus, et lavastuse idee tõukus Jenny Odelli raamatust „How to Do Nothing: Resisting the Attention Economy“. Lugesin selle enne teatrisse tulekut läbi ja minu jaoks oli see võtmeks lavastuse vastu võtmisel. Raamat õpetab, kuidas eemalduda nii-öelda tähelepanumajandusest. Kahtlustan, et lavastusega te midagi õpetada ei tahtnud?

Kindlasti mitte. Mulle ei meeldi üldse, kui teatris õpetatakse. Kes olen mina, et inimestele öelda, kuidas nad oma elu elama peavad? Odelli raamat pakkus palju äratundmist, seda tahan ka publikule anda. Kui rääkida kunsti funktsioonist – ehkki see kõlab nii rõvedalt –, siis arvan, et see ongi anda inimesele äratundmine. Publik tulebki siia saama tunnet, et ta ei ole selles muutuv maailmas üksi. Aga me muidugi eemaldusime kõvasti Odelli raamatust. Psühhiaater Ronald David Laingi tekstid mõjutasid lavastuse käiku palju suuremal määral.

Olen väga kriitiline selle suhtes, mis te teete. Te risustate aega ja ruumi, võimaldamata inimestel absoluutselt millelegi keskenduda.

Tänaval liikudes tajun, et inimesed ei oska enam ruumi anda ega võtta. Nad lihtsalt kõnnivad sirgjooneliselt ja mul on tunne, et ma pean tee pealt eest astuma. Nad pühitsevad sotsiaalmeedias

iga väikest eluhetke. Pean ühistranspordis kuulama mingeid isiklike dialooge. Kuni meediani välja – olen väga kriitiline selle suhtes, mis te teete. Te risustate aega ja ruumi, võimaldamata inimestel absoluutselt millelegi keskenduda.

Odell kirjutab ka, et meedia väsitab, sest see on jada seosetuid hõikeid, mis ei moodusta ühte koherentset lugu.

Meedia üritab igast asjast võimalikult palju kätte saada ja see risustab, loob mingi mürafooni. Teisalt on meil inimlik vajadus suhestuda ja teada saada, kas siin toimus mingi areng. Aga tegelikult arengut ei ole, vaid seesama uudis pannakse luubis ringlema. Selle tagajärjel jäävad inimesed väga pinnapealseks ja ebakindlaks. Ja ebakindel inimene on väga kergesti mõjutatav, ta võib radikaliseeruda mingites seisukohtades nii palju, et ei võta enam kedagi kuulda peale oma jumala, olgu ta siis poliitiline jõud või metafüüsiline suurus.

„Inimese anatoomia“

Laval: Hendrik Kaljujärv, Jörgen Liik, Katariina Tamm,
Marika Vaarik

Etendused: 14., 15., 16. mail Sakala 3 Teatrimajas

Ekspeditsioon

Oled öelnud, et praegust maailma on keeruline mõtestada, sest meil pole selleks tööriistu. Millal see praegune maailm algas?

Ma arvan, et see on seotud ikka meediaga, teatud võimu ja tõe hierarhiate kadumisega. Ei ole enam ühte päevalehte, pole kindlat tõe, millest lähtuda. Pole enam kirikuõpetajat kantslis. See on loonud situatsiooni, kus inimestel on ühelt poolt meeletu vabadus, aga ka vastutus selekteerida, mis on oluline ja mis

mitte. Mina tunnen, et mul puudub intellektuaalne kompetents kõigega toime tulla. Kujutan ette, et kui tuleb üks „tark mees“ õuele ja hakkab rääkima, et nüüd on asjad nii, siis on väga lihtne hakata teda uskuma.

Aga see ei tähenda seda, et ma seda tõehierarhiat taga igatseks. On õige, et nii on läinud. Inimesena lihtsalt tuleb tajuda seda isiklikku vastutust oma maailmavaate kujundamisel.

Olen kuulnud inimesi arvamas, et praegune eesti teatripilt on väga segunenud. Ja et avangard on uus peavool. On see nii?

Kui rääkida kunsti funktsioonist – ehkki see kõlab nii rõvedalt – siis arvan, et see ongi anda inimesele äratundmine.

See on paratamatus, see on kultuuriloos alati nii olnud. Tiit Ojasoo on nüüd Draamateatri laval väga tervitatud, aga kuidas kiruti seda NO99 teatri algust, et mis kuradi teater see on! See on loomulik nähe – näiteks Renate Keerd või mina ise. Need kontekstid, kuhu mind kutsutakse lavastama, on nii palju laiemaks muutunud.

Väga tänulik olen ma võimalustele teha tööd Lavaka tudengitega. Mulle meeldib teha noortega tööd, käin palju ka Kanutis ja Sõltumatu Tantsu Laval noori kunstnikke vaatamas. Noored toovad uue mõtlemise ja nihestavad kogu aeg seda peavoolukunsti paradigmat. Aga ka nende saatus ei ole teine. Ühel hetkel on nad...

Peavool. Aga mis tunne on olla ühel hetkel nišikunstnik ja järgmisel „laiatarbe“ lavastaja?

Ei ole mingit tunnet. Näitlejaid, kellega töötan, on Eesti mõttes väike hulk. Tegelikult on ka avangardil omad konjunktuursed teemad – soolisuus, kliima, kolonialismi pärand. Tulen just Veneetsia biennaalilt ja mulle näib, et Euroopa festivalide

kuraatorid on selles mõttes natuke laisad, et nad võtavad need konjunktuursed teemad omaks. Mitte, et nendel teemadel ei peaks kõnelema, aga sellest on saanud nii valdav trend. Väga paljud algajad kunstnikud, aga ka vanad peerud lähevad nagu eurolaulu tegema: panevadki linnukesi kastidesse. Mina hindan rohkem neid kunstnikke, kes ajavad järjepidevalt oma teemat.

ÜLLATAVALT POSITIIVNE VASTUKAJA: Kangro arvas, et tegi väga kodeeritud lavastuse, aga ka lihtsama maitsega publik kiitis selle heaks.

FOTO: VALLO KRUSER | EESTI EKSPRESS

Mitte et ma tahaks ennast kiita, aga mul on kindel visioon, miks tegelen etenduskunstidega. Ja seepärast ma ei tunne, et tegelen peavooluga. Ma lihtsalt ajan oma rida. Võib-olla on nüüd mulle avanenud rohkem uksi, aga see võib olla ka sellest, et olen olnud järjepidev ja seda nii pikalt teinud.

Minu juurde on muide tulnud mu töödest rääkima inimesed, kes ei ole neid kordagi näinud, aga neil on sellest hoolimata arvamus, kes ja mis ma olen.

Arvamuse teema oli selles lavastuses väga kohal. Miks see tundus olulisena?

See tõukus sealtsamast Odelli raamatust. Lavastuse arvamuse teemaline dialoog on kirjutatud natuke absurdse ja koomilisena. Näiteks: löön ERRi lahti ja näen, et Ligi on öelnud,

et Tsahkna ärgu pugegu. Siis Tsahkna vastab sellele midagi, siis vastab jälle Ligi. See ümbritseb meid kogu aeg. Iga väike repliik korjatakse üles, iga väike avaldus võimendatakse. Ja inimene loeb seda kõike, sest ta tahab olla kursis.

Teine autor, kes mind mõjutanud on, on samuti väga feministlik ja jõuline Rebecca Solnit. Ta on kirjutanud, et ehitame enda ümber katedraale ja kindlusi teemadest, mille korjame üles sotsiaalmeediast. Ja siis hakkame endale teadmatagi võitlema teemade või põhimõtete eest, mille olemasolust me mõni hetk tagasi polnud teadlikudki. Väga hea näide on aborditeema, mida üritati Eestisse importida, puhtalt selleks, et teatud poliitilistel jõududel oleks agenda, millega tegeleda. Õnneks see ei võtnud vedu.

Korjame teemasid sotsiaalmeediast ja hakkame endale teadmatagi võitlema põhimõtete eest, mille olemasolust me mõni hetk tagasi polnud teadlikudki.

Endast rääkides – mina ei jaksa näiteks selle Gaza teemaga tegeleda. Mitte et ma olen ükskõikne, aga ma lihtsalt ei tunne seda sellisel määral. Igasuguse vägivalla ja selle õigustamise mõistan muidugi hukka. Aga sellega, kuidas meedia seda võimendab, tekitatakse meis vajadus valida pool. See tuleb ikka jutuks ja siis on väga loll öelda, et mul ei ole seisukohta.

Mina ei tee üldistust, mis on hea või halb, siis ma hakkaks õpetama. Üritasin laval luua kujundit situatsioonist, mis on teatud mõttes absurdne. Ma loodan, et vaataja tunneb ennast seal ära. Ja kui me suudame selle üle naerda, kui kergelt me õnge läheme, siis ei ole kõik veel kadunud.

Odell sedastas ka, et sellest tähelepanumajandusest ei ole võimalik täielikult eemalduda. Rattalt saab maha astuda seda teadvustades.

Teadvustades ja enda üle naerdes.

Huvitav teema selles raamatus oli ilm. Ilmast rääkimine toob meid kõige rohkem kokku ajal, mil igaüks elab oma virtuaalses mullis. Ilm on meil kõigil üks. Olen hakanud seda tähele panema, et kui näiteks lumi maha tuleb, siis meil on järsku ühine teema, oleme kõik korraga samas maailmas.

Ilm on tõesti universaalne teema. Olgugi et inimesed on kliimat tugevalt mõjutanud ja kliima on poliitiline teema, siis otseselt ja koheselt seda päikest me välja ei võlu. Ilm, mis hetkel väljas, on apoliitiline. Veel. Minu jaoks on sarnane teema inimkeha – see on midagi, millega meil kõigil on kogemus, olenemata kultuurist ja maailmajaost, kus me elame.

Ka teatriruum on ühine – oleme samas ruumis nii vaimselt kui füüsiliselt. Teatriruum on veel üks viimaseid kohti, kus inimene on kaks tundi oma telefoni vaatamata...

No mitte nüüd...

Idealis.

Üldiselt oma publikut ma väga pole neid näppimas näinud jah.

Kas see ühise ruumi loomine seab vastutuse?

Jaa, absoluutselt. Ma olen enda jaoks välja mõelnud mingid põhimõtted, miks üldse etenduskunstidega tegeleda, ja see on üks põhjus. Ma vastutan selle aja eest. Inimesed tulevad oma kodust välja, nad tulevad kohale. Tänapäevases maailmas ei ole me üldse enam kohal, kõike tehakse distantstilt, tehakse mitut asja korraga.

Minu jaoks on kõige tähtsam see, et saan pakkuda mingit mõtteruumi. Selle lavastusega tegelesime palju ruumi loomisega. See on kunstnikuna minu vastutus, ma ei taha inimese aega raisata.

Kas mõni teema sellest lavastusest jäi kripeldama ka ja kandub järgmisesse töösse edasi?

Mul ei ole häbi seda tunnistada: ma tegelen kogu aeg sama teemaga. Ma üritan pühitseda inimese naeruväärsust. Ma tõesti loodan, et kui inimene suudab enda üle naerda, siis ta ei lähe tegema lollusi, talle ei löö võim pähe, ta ei muutu küüniliseks ega nihilistlikuks, ei lähe korraldama terroriakte. Ma arvan, et ma jätkan selle teemaga, aga ma ei tea veel, millisel moel või milliste vahenditega.

SAMAL TEEMAL

03.02.2024 **See „kummaliste kujunditega abrakadabra“ on üks meie teatri parimaid asju (1)**

25.03.2020 **Kriisides karastunud Kaja Kann**

05.03.2024 **Ekstsentriskust kunstnik oli veendunud, et on eriline ja saab pärast surma kuulsaks (1)**

08.05.2024 **„Inimese anatoomia“ laseb ajust välja filtreerida mürgised pestitsiidid ja aegunud mõtted (4)**

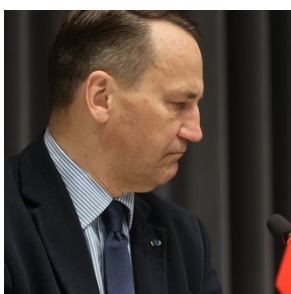
Kommenteeri

Loe kommentaare (8)

SOOVITAME SULLE

Endise linnaosavanema süüdistuse valguskartev tahk: Kalle Klandorfi tütre hoovis tehti ehitustöid linna rahaga

Poola välisminister: iga riik peab üleval pidama üht armeed, kas oma või võõrast. Oma tuleb odavam